

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Historia Scholastica Magistri Petri comestoris sacre
scripture seriem breuem nimis [et] obscuram elucidans**

Petrus <Comestor>

Argentine, 1503

VD16 P 1829

De quiete sabbati [et] sanctificatio[n]e ca. xj.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30892

Historia

fecerūt fructū aliq̄: post peccm̄ potius na-
scunt̄ hominī ad laborē q̄ ad vtilitatē. Vel
post peccm̄ orta sunt: qz post dictū ē hominī:
spinas ⁊ tribulos germinabit tibi. Al̄ q̄cū
qz terris herent faciūt fructū, i. vtilitatē ma-
nifestā vel occultā. Quia ꝑo piscibz ⁊ auibz
dictū ē, Crescite ⁊ multiplicamini, etiā d̄ his
intelligendū est: lz nō sūt dictum, Hec est em̄
cōmunis causa creatōnis eoz.

De creatōne hoīs,

Ca. IX.

Et inde subditur

De creatōne hoīs sic, Faciam⁹
hoiēm ⁊c. Et loquit̄ ꝑ ad filiū
⁊ sp̄m̄ sanctū. Vel ē q̄si cōmunis vox trīū ꝑ-
sonaz. Faciam⁹ ⁊ nostrā. Fact⁹ est at̄ homo
ad imaginem dei q̄ntum ad aiām. Sz ima-
go dei est aiā in essen-
tia ⁊ ratione eius: q̄a
sp̄ritus factus est et
rationalis vt deus.
Similitudo in virtuti-
bus. q̄a bona: iusta:
sapient̄ Lum̄ imagi-
ne ꝑtransit homo: q̄a illā habet etiāz homo
peccans: similitudine ꝑo sepe ꝑriuat̄. Vascu-
lū ꝑo ⁊ feminā creauit eos. Hoc q̄ntū ad cor-
pus: tamē d̄z creasse
ꝑpter animam. Eos
autē dicit pluraliter:
ne androgeos. Id est
hermaphroditos fa-
ctos putarem⁹. Tū
scdm̄ corpus factus
est homo quodāmo-
do ad imaginem dei. cū os hominī sublimē
dedit: vt deus ⁊ celestia videat et imitet̄. An-
de cum quesitum esset a quodā philosopho
ad quid factus fuisset. Respondit vt cōtem-
pler celum ⁊ celi numina. Dedit autem ho-
minī deus potestates: vt ꝑcesset alijs animā
tibus. In tribus ergo notatur hominī dis-
gnitas. ꝑmo quia nō solū factus est in ge-
nere suo vt ꝑdicta: sed etiā quia imago dei ē.
Secūdo quia cum deliberatione factus est.
In alijs siquidēz operibus dicit̄: et facta sūt
in hoc tanq̄ iter se deliberātes persone ales-
runt: faciam⁹. Tertio quia scilicet homo do-
minus staturus est animalū vt essent ei quē
futurū mortalem deus sciebat in alimentum
in indumentum: ⁊ laboris adiumentū. Ante

id est q̄ ad essentiam
⁊ rationem ad imagi-
nem: quo ad ꝑtutes
ad similitudines dei
factus est.

Ne putaret q̄s q̄ fe-
cisset hoiēm tm̄ sp̄ri-
tū: ⁊ ita sine corpore.
Andros interpretatur
vir. geos ml̄ier vl̄ ga-
ma. vnde bigamus.

peccatum em̄ herbas tm̄ ⁊ fructus arborum
dedit deus in escam hominibz et animalibz.
Qd̄ inde colligit̄: qz ante peccatūz nil noxiū
aut sterile terra ꝑduxit. Et nota quia in maxi-
mis: vt in leonibz: ꝑdidit homo dominū: vt
sciat se amisisse: ⁊ in minimis vt in musc̄ etiā
ꝑdidit vt sciat vtilitatē suam. in medijs habz
dominū ad solatiū: ⁊ vt sciat se etiāz in alijs
habuisse. Et hū dixit eis deus sic.

De institutiōe ꝑingū.

Ca. X.

Rescite et mul-

Cultiplicamini. Qd̄ quia sine ꝑlu-
ctiōne eoz fieri nō potuit. ꝑtz
quia deus coniūgiū viri ⁊ mulieris instituit
in quo ꝑfutatur qdam heretici dicētes Cō-
cubitū sine peccato fieri nō posse. Si queris-
tur quare ante peccatū date sint hominī esce-
cum esset immortalis. Dicemus qz illa immor-
alitas in qua creatus est cibus erat sustentāda
nec erat talis qualis illa que futura ē que cis-
bis nō indigebit. Illa em̄ erat posse nō mor-
ri. hec erit non posse mori. Et vidit deus cū
cta que fecerat: ⁊ erāt valdē bona: quia singu-
la ꝑ se bona. Sed in vniuersitate erāt om̄ia
valde bona: sicut oculus in animali est pul-
crior q̄ separatus. Vel om̄ia erāt valde bo-
na. Id est vniuersitas bonoz erat optima: qz
licz quedā in ea sunt ꝑ se modo versa in cō-
tumeliam: tamen alijs sunt in vtilitatem: iꝑe
ꝑo summū bonum. De hoiē vero vt de cete-
ris dixerat: nō dixit. Et vidit deus qz cēt bo-
num. quia in ꝑximo sciebat lapsurū: vel qz
nondū homo ꝑfectus erat: donec ex eo fieret
mulier. Unde ⁊ post legitur. Non est bonū
hoiēm esse solum.

De quiete sabbati ⁊ sanctificatione.

Capl. XI.

Et dicitur perfecti

Isunt celiz terra. Cōclusio est h
operū. Quia creati. dispositi.
ornati. Igit̄ ꝑfecti. Et qz in senario facti q̄ ꝑr-
mus perfectus numerantibz occurrit. qz ex
partibus suis aggregatis reddit eandē sum-
mā: qd̄ in monadibus numeris nō inuenies
nisi i isto. Nonadū
numerus appellatur
ab vno vsqz ad decē
Sz nec in decadibz
nisi i, x, viij, cōpleuit
Partes illas numeri
dicimus quarum q̄lī
bet assignari ꝑt̄ quo
ta sit in eo. Licz enim

Libri Genesis

de die, vij, op^o fuit
quod fecerat. Alia trās
latio habet, vij, et tūc
nulla ē obsecratio. Sed
hebraica veritas ha
bet, vij, et ideo queri
tur. Si cōplere: est finale quā p̄p̄ā op̄is face
re: quō v̄p̄ est q̄d sequit̄. Requirit deus die
vij, et. Verū est q̄ diem septimū fecit: et ip̄m
etiā b̄ndixit: et post requieuit. Vel cōpleuit
id est completū ostendit, cū nihil nouū in eo
fecerit. et tūc requieuit ab operū generibz no
uis. Nihil em̄ post fecit, cū tūc nō fecisset
materiā: vt corporū, vel similitudinē: vt anti
marū. Non em̄ q̄si festus d̄r quē uisus, s; q̄
cessauit. Sic in Esaiā d̄r: q̄ seraphim requie
nō habebat d̄cētia, sanc^o, sanc^o, sanctus, et
non cessabant. Vel requieuit ab ope vel in
operibz, et nō eget operibz suis, et est d̄ctū q̄
si negatiue, vel requieuit ab ope in semetip̄so,
id est a mutabilitate opey: et imutabilitas ap
paruit. Nam stablis manēs dat cū cta mo
ueri. Quātē d̄r: ab om̄i ope q̄d patrarat: in
nuūt esse opus q̄d nondū fecerat: a quo nō
duz quiescit. Tria em̄ opera fecerat, creauit,
disposuit et ornauit. Quartū opus ppaga
tionis non desinit operari. Quintum faciet:
cum p̄cinget se et transiēs ministrabit: vbi
p̄cipue erit req̄es. Et benedixit diei septimo,
id est sanctificauit eū, et sanctū et celebrem eū
esse voluit. Semp̄ em̄ ab aliquibz natiōibz
ante legem etiā d̄r sabbatū fuisse obserua
tum. Hui^o obseruantia in lege etiā dixit san
ctificatiōē, sibi. Memēto vt die sabbati sc̄i
fices. Ep̄ilogus. Iste sunt generatiōes ce
li et terre. Quidā h̄c determināt opa sex die
rum, quidā sibi. Cognouit adam vxorē suā.
Alij sibi. Hic est liber generationis adē. P̄re
termissio autē q̄d dubiū est: s; ē instam^o. Quia
de creatione maris et femine simul d̄cērat: q̄
tamē simul facta noui fuit: vt explicet q̄d sub
breuitate cōcluserat, repetit de reliquis gene
rationes. Hoc nomen p̄t accipi actiue, id est
opationes dei, vel passiue, id est generata. Nec
est p̄tereundū q̄d ait, fecit omne virgultū an
teq̄ oriret in terra, et herbā prius q̄ germina
ret: cum superius dixit, virgultū q̄ cito factū
statim adultū et habens fructū et herbam or
tam et ferentē semen. Ad q̄d d̄cērat duos fuisse
modos operationis diuine vt d̄cērat est, ma
teriale s; et essentialē. Fecit ergo ea materia

liter prius q̄ oriret et germinaret essentialiter
Vel aliter: q̄d innuit sequēs s; cum d̄r: Ad
em̄ pluerat d̄ns sup̄ terrā. Fecit equidēz tūc
illa p̄fecta et essentialiter: prius q̄ oriretur et
germinarent: vt modo faciūt cum paulatim
beneficio rotis infusi et labore hominū ad h̄
bito ad ortum et maturitatez perueniūt. Tūc
em̄ fons irrigabat terram: vt nilus egyptum
vicissim p̄ partes diuersas, sicut d̄cērat iordā
nis ante subuersionē irrigasse totam p̄tāpo
lim vicissim, s; sicut de quibusdā fontibz d̄
cērat Aug^o, q̄ mira vicissitudine totam q̄ndā
irrigat regionē: ne si simul totā terrā tūc fon
te irrigatā d̄cērat: diluuiū fuisse d̄cērat. Vel
q̄ legit̄ ibi fons et nō vnus: multitudinē in
nuūt: vt ibi, venit locusta.

De creatiōe aīe p̄toplasti. Ca. xii.

Ornauit igitur

f d̄ns deus hoīem de limo terre.
Hic p̄mo vocat d̄m d̄m, q̄ tūc
p̄mo habuit p̄p̄le seruū s; laborantē. Post
recapitulationē: de vtriusq̄ hoīs formatione
diffusus agit, et p̄us de viro. Et q̄ due sunt
hoīs partes: d̄ vtrāq̄ agit. Ad carnē em̄ spe
ctat q̄d d̄cērat, formauit hominē d̄ limo terre.
Ad aīam cum d̄r: inspirauit et, q̄, d. Corp^o fe
cit de terra: animā d̄ n̄bilo. Alia trāslatio ha
bet, insufflauit vel sufflauit: q̄d nō incōgruū
est de deo: vt q̄dā putauerūt, cū fauces et spi
ritū non habeat. Deus em̄ inspirauit, et spiri
tū fecit. Similiter insufflauit, et flatū, s; anī
mā fecit. Vñ in Esaiā, D̄m flatūz ego feci.
Q̄d autē d̄r in factē, p̄ synecdochen, a p̄te totū
intelligit. Totū enī hoīem animauit. S; fa
ciem tanq̄ p̄tē digniore, q̄ sensuū capace so
lam noīauit. Eandē autē aīam etiā spiraculū
vite vocat, q̄ p̄ eam homo spirat et viuit. Et
post d̄r, aīam viuētē in se, et p̄petuitate vite
viuētē, nō mortabile vt aīaz pecudis. Hūc
locū nō sane intellexit plato, d̄cēs deū aīas
creasse, s; angelos corp^o formasse. sibi, d̄ij d̄o
rū, q̄z opifex paterq̄ ego et. Quātē q̄dā asse
runt aīam de essentia diuina factā, stare non
p̄t: q̄ tūc nullo modo peccare posset. Alij d̄
stinguūt iter spiraculū vite et aīam dicentes,
spiraculū vite spiritū, s; quē etiā homini tūc
datū asserūt ad p̄phetādū: q̄n d̄cērat, Hoc nūc
os ex ossibz meis. Alij etiā aliter distinguūt
spiraculū vocātes quēdam spiritū corporeū
in corpore animalis, q̄ et q̄nq̄ sensus operat